Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto 8.5.2023

Pekka Vasara, erityisasiantuntija
SM/PO

Hallintovaliokunta
Eduskunta

Hallintovaliokunnan kuuleminen 9.5.2023;
Sisäministeriön lausunto asiaan E 3/2023 vp

E 3/2023 vp Valtioneuvoston selvitys suosituksista neuvoston päätöksiksi luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen Euroopan unionin ja Ecuadorin, Brasilian, Bolivia, Perun sekä Meksikon välisistä sopimuksista, jotka koskevat henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien Ecuadorin, Brasilian, Bolivian, Perun ja Meksikon toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Sisäministeriön asiantuntijalausunto

Komissio antoi viisi erillistä suositusta neuvoston päätöksiksi luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen Euroopan unionin ja Ecuadorin, Brasilian, Bolivian, Perun sekä Meksikon välisistä sopimuksista, jotka koskevat henkilötietojen vaihtoa Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (Europol) ja vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavien kyseisten valtioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Kaikki viisi suositusta ovat perusteluiltaan ja tavoitteiltaan hyvin yhteneväiset. Europolin ja kyseisten maiden toimivaltaisten viranomaisten välisellä henkilötietojen vaihdolla vahvistettaisiin vakavan rikollisuuden torjuntaa yhteistyössä. Suosituksessa esitetään, että komissio valtuutettaisiin neuvottelemaan Euroopan unionin puolesta.

Sopimusneuvottelujen ensimmäinen askel on, että neuvosto hyväksyy suosituksen luvan antamisesta, minkä myötä komissiolle annettaisiin lupa aloittaa sopimusneuvottelut Ecuadorin, Brasilian, Bolivian, Perun ja Meksikon toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

Neuvotteluja varten komissiolle on laadittu neuvotteluohjeet. Ohjeiden mukaan sopimukset voivat kattaa vain Europolin toimivaltaan kuuluvat rikokset, henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee selkeästi määritellä sopimuksissa eikä henkilötietojen käsittely saa olla laajempi kuin mitä on välttämätöntä yksittäisessä tapauksessa terrorismin ja rikosten ennalta estämiseksi ja torjumiseksi. Siirrettyjä henkilötietoja saa käsitellä vain sitä tarkoitusta varten, mitä varten ne on annettu, tietojen tulee olla oikeita ja niitä saa säilyttää vain sen ajan, mikä on tarpeellista sen tarkoituksen saavuttamiseksi, miksi ne on siirretty. Arkaluonteisten tietojen toimittaminen on kielletty, ellei se ole ehdottoman välttämätöntä yksittäisessä tapauksessa.

Komissio on arvioinut, että Latinalaisen Amerikan järjestäytyneet rikollisryhmät ovat vakava uhka EU:n sisäiselle turvallisuudelle, koska niiden toiminta liittyy yhä useampiin unionissa tapahtuviin rikoksiin, erityisesti huumekauppaan. Vuonna 2021 tehdyssä vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta koskevassa EU:n uhkakuva-arviossa (SOCTA) korostettiin, että Latinalaisesta Amerikasta kaupataan EU:hun ennennäkemättömiä määriä laittomia huumausaineita. Tämä kauppaa tuottaa

miljardien eurojen voitot, joita käytetään monenlaisten (kansainvälisten ja EU:hun sijoittautuneiden) rikollisjärjestöjen rahoittamiseen ja oikeusvaltioperiaatteen heikentämiseen EU:ssa.

Sisäministeriö kannattaa sopimusneuvottelujen aloittamista Ecuadorin, Brasilian, Bolivian, Perun sekä Meksikon kanssa henkilötietojen vaihtamiseksi Europolin ja kyseisten valtioiden toimivaltaisten viranomaisten kesken vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjumiseksi. Sisäministeriö tukee komission valtuuttamista neuvottelemaan sopimuksesta Euroopan unionin puolesta Europol-asetuksen mukaisesti. Sisäministeriö niin ikään kannattaa luonnoksen hyväksymistä neuvotteluohjeiksi.

Europol tukee ja tehostaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten lainvalvontaviranomaisten toimintaa ja keskinäistä yhteistyötä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa sekä laatii analyyseja ja uhka-arvioita. Suomen poliisi ja muut viranomaiset, kuten Tulli ja Rajavartiolaitos, tekevät Europolin kanssa tiivistä tietojenvaihtoon perustuvaa yhteistyötä, jolla on merkittävä lisäarvo Suomen ja koko EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta.

Operatiivisen yhteistyön lisääminen ja merkityksellisten tietojen jakaminen Europolin ja Latinalaisen Amerikan maiden välillä olisi tärkeää vakavien rikosten torjunnassa monilla yhteistä etua koskevilla rikollisuuden aloilla, kuten huumekaupassa ja ympäristörikoksissa. Vakavan rikollisuuden ja terrorismin torjunnasta vastaavat Ecuadorin, Brasilian, Perun, Bolivian ja Meksikon lainvalvontaviranomaiset eivät kuitenkaan voi saada Europolilta henkilötietoja, koska unionin lainsäädännössä ei ole tähän pätevää oikeusperustaa. Tämä haittaa osapuolten välisen yhteistyön kehittämistä.

Sisäministeriö katsoo, että suosituksessa esitetyt operatiiviset tarpeet liittyen esimerkiksi terrorismi- ja kyberrikoksiin, järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan sekä huumerikoksiin ovat perusteltuja ja Europolin mandaatin mukaisia. Sisäministeriö pitää sopimusneuvottelujen aloittamista kannatettavana myös sen vuoksi, että sisäisen turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää vahvistaa Europolin roolia EU:n keskitettynä tietojenvaihdon ja rikostietojen analyysikeskuksena. Komissio kiinnittää erityistä huomiota mm. perusoikeus- ja tietosuojakysymyksiin, mikä on myös Suomen tavoitteiden mukaista.